

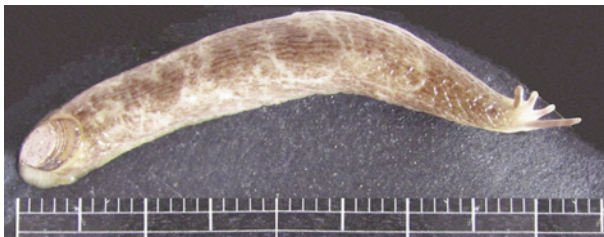
De eerste populatie van de landnaaktslak *Testacella haliotidea* Draparnaud 1801 in Nederland

F.A.D. van Nieulande

Summary.- Between 28 September 2010 and 15 July 2011 nineteen juvenile and adult specimens of the slug *Testacella haliotidea* were encountered in the backyard of the author in Nieuw en Sint-Joosland (municipality of Middelburg, province of Zeeland, the Netherlands). This is considered proof of the first established and reproducing population of this slug in the Netherlands.

Introductie

Op dinsdag 28 september 2010 zag ik bij het openen van mijn achtertuindeur een naaktslak op de stoep. Zoals gewoonlijk raapte ik de slak op om deze naar het achter ons huis liggende grasland te transporteren. Maar na enkele stappen zag ik dat er met deze slak iets vreemds aan de hand was. Op de achterzijde had de slak een uitwendig schelpje en dat is ongewoon voor een naaktslak in Nederland.

Afb. 1: Volwassen *Testacella haliotidea* Draparnaud, 1801. Lengte ca. 4 cm. Foto: F. van Nieulande

Beschrijving en determinatie

De lengte van kruipende slakken in mijn achtertuin was tussen ongeveer 12 en 55 mm. De slakken zijn vuilwit tot lichtgeel met bruine of grijzige vlekjes; de voet is wit. Het duidelijkst over de achterste helft van de rug lopen twee laterale groeven, die juist voor het schelpje bij elkaar komen. Het schelpje is een uitgerekt driehoekig "schepje" van maximaal 6,4 x 4,2 mm; het heeft maar één omgang.

Op grond van naspeuringen op internet en anatomisch onderzoek van genitalia en radula door Ton de Winter kon de slak gedetermineerd worden als *Testacella haliotidea* Draparnaud, 1801 (de Winter & van Nieulande, 2011). De soort behoort tot de familie van de Testacellidae (in het Nederlands Schildslakjes of Rugzakslakjes genoemd). Soorten van deze familie komen vooral voor rond het westelijk deel van de Middellandse zee.

Habitat en leefwijze

Vanwege de ondergrondse leefwijze en het feit dat de slakken vooral 's nachts actief zijn worden ze maar zelden waargenomen. Soms vond ik de slakken in mijn tuin bij het optillen van een tegel, vooral gedurende regenachtige perioden. Dat suggereert dat de slakken bij hoge vochtigheid meer naar de oppervlakte komen.

Testacella haliotidea is een carnivoor die voornamelijk regenwormen eet. Ik hield enkele exemplaren in een provisorisch terrarium met een bodem van rul zand uit de tuin, verrijkt met een aantal regenwormen. Ik heb daarin meerdere keren waargenomen hoe een slak een regenworm consumeerde, een proces dat een uur tot enkele uren in beslag nam. In ongeveer driekwart van de gevallen werd de worm zijdelings, vlak

Afb. 2: Schelp van *Testacella haliotidea*. Foto: F. van Nieulande

Afb. 3: Een worm wordt aangebeten door *Testacella haliotidea*. Foto: F. van Nieulande

Afb. 4: Consumptie van een halve worm door *Testacella haliotidea*. Foto: F. van Nieulande

naast de zadelvormige verdikking aangepakt en afgebeten, waarna door de grotere slakken een helft van de worm geheel verorberd werd. Bij verstoring van het eten door fotograferen werden aangebeten wormen meestal losgelaten, of als de worm al deels was ingeslikt werd die rigoureuus afgebeten. Soms werd het reeds ingeslikt deel dan weer uitgespuugd. Juveniele slakjes zijn nog niet in staat om een worm te consumeren maar ze bijten zich er wel aan vast, mogelijk om lichaamssappen uit de worm te zuigen.

De eerste populatie van *Testacella haliotidea*

Levende individuen van *Testacella haliotidea* zijn eerder in Nederland aangetroffen, maar tot nu toe meestal in kassen. In 2009 vond Ton de Winter een schelpje van *Testacella haliotidea* in aanspoelsel van het riviertje de Voer in Withuis (gemeente Eijsden, provincie Limburg), op de grens met België (de Winter & van Nieulande, 2011). Dankzij het specifieke patroon van groeilijnen op de schelpjes zijn de slakken individueel te identificeren. Dat sluit uit dat ik in mijn achtertuin herhaaldelijk dezelfde dieren (die tot zes jaar oud kunnen worden) heb opgeraapt. Het staat vast dat zich in mijn achtertuin een reproducerende populatie van *Testacella haliotidea* heeft gevestigd die de tamelijk strenge winter van 2010/2011 heeft overleefd. Het ligt voor de hand om aan te nemen dat de soort met tuinplanten is geïntroduceerd maar ik heb geen idee met welke, omdat er in mijn tuin merendeels inheemse vaste planten staan. Elders in mijn straat zie ik wel in toenemende mate aanplant van mediterrane soorten, zoals bijvoorbeeld palmen. In de achtertuinen van mijn burens aan weerszijden is *Testacella haliotidea* inmiddels ook waargenomen.

Mijn dank gaat uit naar Ruud Bank, Rykel de Bruyne en Harry Raad voor hulp bij de eerste stappen op weg naar identificatie van deze slak en naar Gerard Majoor voor hulp bij het schrijven van deze bijdrage. Ton de Winter dank ik in het bijzonder voor de anatomische determinatie van de slak en zijn naspeuringen naar eerdere vondsten van deze soort in Nederland.

Literatuur

QUICK, H.E. (1960): British slugs (Pulmonata: Testacellidae, Arionidae, Limacidae). – Bulletin of the British Museum (Natural History), Zoology 6 (3): 105-226, pl. 1-2. London. www.biostor.org/reference/1305

WINTER, A.J. DE, & NIEULANDE, F.A.D. (2011): *Testacella haliotidea* Draparnaud, 1801 in the Netherlands (Gastropoda Pulmonata, Testacellidae). – Basteria 75 (1/3): 11-22.

Geraadpleegde internetbronnen:

www.conchsoc.org. How to identify Testacella species.

www.conchsoc.org/aids_to_id/testa.php

www.animalbase.uni-goettingen.de. Species summary for *Testacella haliotidea*. www.animalbase.uni-goettingen.de/zooweb/servlet/AnimalBase/home/species?id=1297

Adres van de auteur:

Scheldepootstraat 56
4339 BN Nieuw en Sint-Joosland
frvannieul@zeelandnet.nl

Deze bijdrage is deels gebaseerd op het artikel van A.J. de Winter en F.A.D. van Nieulande in Basteria 75 (1-3): 11-22.

Komt *Physella gyrina* (Say, 1821) op Terschelling voor?

Henk K. Mienis

Summary.- Does *Physella gyrina* (Say, 1821) occur on Terschelling? Among the Bladder snails found on the site of the ice-rink of Midsland-North, on the island Terschelling, the Netherlands, in the autumn of 2010, two different forms of pointed shells could be distinguished. The slender shells represented without doubt *Haitia acuta*, the others, characterized by much broader and proportionally less higher shells, are provisionally identified as *Physella gyrina* (Say, 1821). That is another American species which has been reported already as occurring in Ireland, Great Britain and Germany. A follow up investigation of the site is planned for October 2011.

Het heeft heel lang geduurd tot men tot de conclusie is gekomen dat de Puntige blaashoren *Haitia acuta* (Draparnaud, 1805), beter bekend als *Physa* of *Physella acuta*, van oorsprong eigenlijk een Amerikaanse soort is. Op Terschelling is deze invasieve zoetwaterslak ooit in enkele plasjes nabij het oude scherm op de Boschplaat aangetroffen in de jaren 1958, 1960 en 1962 (Mienis, 2004). Daar is zij echter reeds lang geleden weer verdwenen. In de Doodemanskisten dook deze invasieve slak echter op in de herfst van 2003 en ontwikkelde zich daar zelfs tot de meest algemene soort (Mienis, 2004 & 2005). Maar ook daar schijnt zij ondertussen weer verdwenen te zijn want in 2009 en 2010 heb ik tevergeefs naar dit slakje gezocht.

Dat houdt niet in dat deze soort op Terschelling is verdwenen want ondertussen werd zij aangetroffen in slootjes en greppels nabij het Groene strand, in sloten in de buurt van Seerijp en in

het water van de ijsbaan in Midsland-Noord. Het voorkomen van deze soort in sloten nabij het tuincentrum van Seerijp is het meest interessant want dat kan er op wijzen dat zo goed als zeker deze exoot met aquatische planten van de vastewal in dat tuincentrum terecht is gekomen en zich vandaar over het eiland begint te verspreiden. Inderdaad bleken de bakken waarin de waterplanten tijdelijk gehouden worden vol te zitten met Puntige blaashorens. In het gebied van de ijsbaan in Midsland-Noord werd de Puntige blaashoren voor het eerst in 2010 aangetroffen. Er bestaat zo goed als zeker een rechtstreeks verband tussen deze slak en het uitzetten of dumping van waterplanten in dit ondiepe water. Op deze wijze is bijvoorbeeld in 2008 ook een ander slakje de Smurfslak *Ferrissia clessiniana* (Jickeli, 1882) daar met Witte waterlelies *Nymphaea alba* terecht gekomen (Mienis, 2010).